

उपभोक्ताको कलम

बैशाखेश्वरी सामुदायिक वनमा फरेष्टएक्सन

अमृत शेर्पा

२०५० सालतिर गाउँका एक दुई जना व्यक्तिहरूलाई वन मुद्दा लागिसकेपछि गाउँलेहरु जम्मा भई श्री जयवहादुर दाहालको अध्यक्षतामा वन संरक्षण समिति गठन भएपश्चात बैशाखेश्वरी सामुदायिक वन (सा.व.) को जग बसेको थियो । उक्त वन संरक्षण समितिले औपचारिक रूपमा काम गर्न नसकेपछि गाउँका एक बृद्ध श्री छोदर शेर्पाको अध्यक्षतामा पुनः बैशाखेश्वरी वन संरक्षण समितिको गठन भई कार्य गरेको पाइन्छ । यसरी संरक्षित हुदै आएको बनलाई श्री रिने शेर्पाको अध्यक्षताले कानुनी मान्यता पाई सा.व. को रूपमा वन हस्तान्तरण भएको थियो । तत्पश्चात् बैशाखेश्वरी सा.व.को अध्यक्षता ५ वर्ष भित्र श्री लक्ष्मण खड्का, श्री आडतेम्बा शेर्पा, आडिमा शेर्पा र तेन्जिङ शेर्पा गरी अरु चार जनाले गरेको पाइन्छ । विधान बनेको ५ वर्षसम्ममा यो बनवाट दैनिक उपभोग्य वस्तुहरु जस्तो दाउरा, घाँस, पत्कर, काठ इत्यादि मात्र सदुपयोग गर्ने गरिएको थियो । लघु वन पैदावर सम्बन्धमा विधान तथा कार्ययोजनामा संरक्षण मात्र गर्ने भनेर लेखिएको हुनाले सदुपयोगको कुनै व्यवस्था थिएन । कुनै कुनै समयमा गैर सरकारी संस्था र जिल्ला वन कार्यालयले लघु वन पैदावर सम्बन्धी तालिम दिए पनि खासै उपलब्ध हुन सकेको थिएन । यसरी विगतका दिनहरूमा बैशाखेश्वरी सा.व.ले जानी नजानी आफै ढइगले कार्य गर्दै आएको थियो ।

समय वित्तै जाँदा कुनै दिन गरिबको दिन फिर्छ भने भै संयोगवश फरेष्टएक्सन नेपाल भन्ने संस्थाले बैशाखेश्वरी सा.व.मा पाइला टेक्यो । यसको फलस्वरूप यस बनमा लुकिरहेका गैरकाष्ठ वन पैदावरहरु स्थानीय उपभोक्ताहरूको जीविकोपार्जनसँग प्रत्यक्षतः जोडिन पुगे । यसका अतिरिक्त फरेष्टएक्सनले बैशाखेश्वरीमा धेरै सुधारका कार्यहरु गरेको छ । यसकै पहलमा घर दैलो कार्यक्रम माफत् सबैको सामाजिक, आर्थिक तथा शैक्षिक अवस्थाको पहिचान गर्ने काम सम्पन्न भइसकेको छ । सहभागीमूलक कार्य तथा सिकाइ प्रक्रिया अनुसार कार्य गर्दै आएको फरेष्टएक्सनले टोल भेला गरी टोल प्रतिनिधि छनौट गर्ने, टोल प्रतिनिधि र कार्य समिति दुवैको संयुक्त बैठक सञ्चालन गर्न सहयोग पुऱ्याउने जस्ता कार्यहरु गर्दै आएको छ, यसबाट समूह र समितिको बीचमा दोहोरो सञ्चार स्थापित गर्नमा मदत पुगेको छ । समूहको विधान तथा कार्ययोजनालाई समयानुकूल संशोधन गर्न पनि यस संस्थाले सहयोग गर्ने गरेको छ । निर्णय प्रक्रियामा विपन्न र पछाडि पारिएको वर्गको सहभागिता बढाउने तथा उनीहरूको जीविकोपार्जनमा टेवा पुऱ्याउने दिशामा समेत यसले पहल गर्दै आएको छ । यसैकारण समूहले विपन्नहरूलाई निःशुल्क वन पैदावार उपलब्ध गराउनुका साथै आय आर्जनको निम्नि लशुन तथा आलुको बिउ निःशुल्क वितरण गरेको छ, भने बाखापालन कार्यक्रम समेत सञ्चालन गरेको छ । यस्तै पहिचान गरिएका १६ विपन्न घरधुरीहरूले सा.व. क्षेत्र भित्र चिराइतो, अर्गेली र द्याङ्गे सल्लाका वृक्षारोपण गरेका छन् । वन क्षेत्रको सीमाङ्कन र स्रोत सर्वेक्षण गर्न तथा समूहको संस्थागत विकासमा समेत फरेष्टएक्सनले सहयोग गर्दै आएको छ । यसै सा.व.मा चिराइतो र मछिनो दिगो रुपमा सङ्कलन गर्ने सम्बन्धमा अनुसन्धान गर्दै आएको छ । बैशाखेश्वरी सा.व.का उपभोक्ताहरूलाई अन्य सा.व. (सुन्दरी सा.व., नवलपरासी) सँग सम्बन्ध विस्तार गर्ने मौका प्रदान गरी अन्तरक्रियात्मक सिकाइ प्राप्त गर्नमा फरेष्टएक्सनले सहयोग पुऱ्याएको छ । यस्तो सिकाइबाट समूहको नेतृत्व विकासको साथै उपभोक्ता सदस्यहरूको सोचाइमा समेत परिवर्तन आएको छ भने उपभोक्ताहरु वन सम्पदाको दिगो व्यवस्थापन गर्न अगाडि बढिरहेका छन् । यसरी फरेष्टएक्सन नेपालबाट प्राप्त सहयोगले बैशाखेश्वरी सा.व.को विविध पक्षमा सुधार भइरहेको छ । यी माथिका सबै कार्यक्रमको प्रतिफल स्वरूप यस वर्ष यो समूहले दोलखा जिल्ला भरका वन समूहहरूमा प्रथम हुने सौभाग्य समेत पाएको छ ।

(लेखक बैशाखेश्वरी सा.व., दोलखाका उपभोक्ता हुनुहुन्छ ।)